

СУЧАСНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ УГРУПОВАННЯ СВІТУ

В. О. Петухова,

аспірантка

Харківській національний університет імені В. Н. Каразіна

viola2709@mail.ru

У даній статті розглянуті найбільші та значущі інтеграційні угруповання світу; кількість країн, що входять до них; цілі та завдання кожного з цих інтеграційних об'єднань тощо. Вивчення інтеграційних угруповань світу є важливим, оскільки саме інтеграційні зв'язки сприяють зміцненню міжнародних економічних зв'язків між державами на різних рівнях і специфіка інтеграційних зв'язків визначає геополітичні, економічні, культурні та ін. інтереси країн. Були зроблені висновки стосовно функціонування таких об'єднань, успішності їх діяльності та виділені найсильніші з них.

Ключові слова: інтеграція, інтеграційне об'єднання, міжнародна організація, співробітництво.

СОВРЕМЕННЫЕ ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ГРУППИРОВКИ МИРА

В данной статье рассмотрены наиболее крупные и значимые интеграционные группировки мира, количество стран, входящих в них; цели и задачи каждого из этих интеграционных объединений и т. п. Изучение интеграционных группировок мира является важным, поскольку именно интеграционные связи способствуют укреплению международных экономических связей между государствами на различных уровнях и специфика интеграционных связей определяет геополитические, экономические, культурные и др. интересы стран. В статье были сделаны выводы относительно функционирования таких объединений, успешности их деятельности и выделены самые сильные из них.

Ключевые слова: интеграция, интеграционное объединение, международная организация, сотрудничество, форум.

THE MODERN INTEGRATION GROUPS OF THE WORLD

This article deals with the largest and most important integration groups in the world, countries belonging to them, goals and objectives of each of these integration associations etc. The study of integration groups of the world is important due to the integration connection, facilitating the strengthening of international economic relations between states at different levels of key elements. The integration relations determine the geopolitical, economic, cultural, and others interests. The conclusions concern these organizational functioning, the success of their activities. The article determines the strongest of them.

Key words: integration, integration association, international organization, collaboration, forum.

Актуальність даного дослідження. Дане дослідження є актуальним, оскільки на сьогоднішній день країни світу все більше інтегруються на різних рівнях. Тому було б доцільно розглянути сучасні інтеграційні угруповання світу: їх цілі, розміри, їх задачі та розвиток і т. п.

Мега статті. Розглянути найважливіші та найуспішніші інтеграційні угруповання різних континентів світу.

Виклад основного матеріалу. На цей час у світі нараховується близько 20 міжнародних економічних об'єднань інтеграційного типу в основних регіонах і на континентах земної кулі. Кожне з інтеграційних об'єднань має свою структуру, специфіку та завдання.

На сьогоднішній день у Західній Європі інтеграційні процеси є найрозвиненішими. Європейський Союз (ЄС) вже пройшов чотири етапи інтеграційного процесу: етап зони вільної торгівлі, етап митного союзу, етап спільного ринку, етап економічного союзу [5]. Зараз у ЄС входить 28 країн [4]. Основними завданнями Європейського Союзу є: сприяння соціальному та економічному розвитку, захист прав та інтересів громадян у країнах ЄС, вдосконалення співробітництва у системах зв'язків та юстиції. Керівні органи ЄС: Європейська

Рада, Європейський Суд, Європейська Комісія, Європейський Парламент. Штаб-квартира знаходиться у Брюсселі (Бельгія), де зосереджено більшість органів (Європейська Рада, Європейська Комісія) та у Люксембурзі (тут знаходиться Європейський Парламент) [2].

Розглядаючи інтеграційні процеси світу, не можна обходити інтеграцію між країнами колишнього СРСР. Союз Незалежних Держав (СНД) створено у грудні 1991 року, відразу після розпаду Радянського Союзу. Члени СНД: Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Росія, Таджикистан, Узбекистан. Штаб-квартира СНД знаходиться в м. Мінськ (Білорусь) [2]. На просторі СНД є багато організацій, які займаються більш конкретними питаннями у різних сферах. Основними з них є: Організація Договору про колективну безпеку (ОДКБ), до якої входять Вірменія, Білорусь, Казахстан, Киргизія, Росія, Таджикистан. Завдання ОДКБ – координація та об'єднання зусиль у боротьбі з міжнародним тероризмом і екстремізмом, обігом наркотичних засобів і психотропних речовин [2]. Євразійське економічне співтовариство (ЄврАзЕС) – Білорусь, Казахстан, Киргизія, Росія, Таджикистан, країни спостеріга-

чі – Україна, Молдова, Вірменія. ЄврАзЕС створено з метою розвитку економічної взаємодії, торгівлі, ефективного просування процесу формування Митного союзу і Єдиного економічного простору, координації дій держав Співтовариства при інтеграції у світову економіку і міжнародну торговельну систему. Міжнародна організація ГУУАМ, до складу якої увійшли Грузія, Україна, Азербайджан і Молдова, утворилася в 1997 році. Метою даного об'єднання була співпраця в рамках Євразійського транспортного коридору в розвитку транспортних і енергетичних мереж, що йдуть в обхід Росії, а також просування демократії і зміцнення регіонального співробітництва з проблем безпеки [1]. Від решти інтеграційних об'єднань ГУУАМ відрізняють кілька моментів: активне зближення із Заходом і США з метою формування нових маршрутів транспортування енергоресурсів Прикаспійського регіону, посилення економічного та військового співробітництва; спроба тісної співпраці в рамках розробки та реалізації глобального європейсько-кавказько-азійського транспортно-комунікаційного проєкту ТРАСЕКА і на цій основі інтегрування держав Центральної Азії та Закавказзя в світову економічну систему; прагнення тісної регіональної економічної взаємодії на базі спільного використання видобутку енергоресурсів, виробничого потенціалу промисловості, сільського господарства [1].

Зважаючи на ситуацію в геополітиці Центральної Азії, виникла потреба у створенні такої структури, яка представляла б основних регіональних гравців і тим самим служила б механізмом багатосторонніх консультацій і угод між державами. У цьому зв'язку співробітництво набуває особливої значущості – гарантування безпеки кордонів і стабільності в районах уздовж кордону між цими державами. Відправною точкою виникнення такої організації слід вважати зустріч глав п'яти держав у квітні 1996 року в Шанхаї, що завершилася підписанням Угоди між Китайською Народною Республікою, Російською Федерацією, Республікою Казахстан, Киргизькою Республікою та Республікою Таджикистан щодо зміцнення довіри у військовій сфері в прикордонних районах. Так виникла Шанхайська організація співробітництва [4].

БРІКС – неформальне міждержавне об'єднання Федеративної Республіки Бразилія, Російської Федерації, Республіки Індії, Китайської Народної Республіки та (з грудня 2010 р.) Південно-Африканської Республіки. Ініціатором створення об'єднання виступила російська сторона [6]. Формат БРІК зародився на основі чотирьох економік світу, що найбільш активно розвиваються: російської, китайської, індійської і бразильської. У грудні 2010 року до об'єднання БРІК приєдналася Південно-Африканська Республіка [6].

Також розвиваються інтеграційні процеси в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Першим з них є Асоціація Азіатсько-тихоокеанського економіч-

ного співробітництва (АТЕС). Вона була створена в 1989 р. як оформлене регіональне інтеграційне угруповання. АТЕС не має статуту, тому не може називатися організацією і діє як міжнародний форум, консультативний орган для обговорення економічних питань. На цей час АТЕС включає 19 держав Азії, Північної і Південної Америки: Австралія, Бруней, В'єтнам, Канада, Китай, Індонезія, Малайзія, Мексика, Нова Зеландія, Папуа-Нова Гвінея, Перу, Росія, Сінгапур, США, Таїланд, Чилі, Філіппіни, Південна Корея, Японія) і дві території (Гонконг, що є частиною КНР, і Тайвань), тому офіційно його учасники мають назви не країн-членів АТЕС, а економік АТЕС [10]. Особливість АТЕС з економічної точки зору полягає в тому, що в неї входять як найбільш промислово розвинені країни (США, Японія, Канада, Австралія), так і такі держави, що поступаються їм у розвитку: Мексика, Чилі, Філіппіни та ін. [4]. Росія вступила в АТЕС у 1998 році [11].

Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН) – міжурядова міжнародна організація, покликана сприяти економічному, соціальному і культурному розвитку країн регіону і підтримки миру в Південно-Східній Азії. Діє в рамках хартії ООН, з якою активно співпрацює. Країни АСЕАН мають великий ринок. АСЕАН заснована 8 серпня 1967 року на конференції в Бангкоку. Спочатку в асоціацію входило 5 держав: Індонезія, Малайзія, Сінгапур, Філіппіни і Таїланд. Пізніше приєдналися Бруней-Даруссалам (7 січня 1984 р., через 6 днів після здобуття незалежності), В'єтнам (28 липня 1995 р.), Лаос і М'янма (23 липня 1997 р.), Камбоджа (30 квітня 1999 р.). На даний момент статус спостерігача має Папуа-Нова Гвінея. У 2002 році заявку на отримання статусу спостерігача подав Східний Тимор [2].

Статутні цілі АСЕАН – сприяння розвитку соціально-економічного та культурного співробітництва країн-членів, зміцнення миру і стабільності в Південно-Східній Азії [11].

В останні роки почалися активні інтеграційні процеси в Африці. Одним з таких інтеграційних об'єднань є Економічне співтовариство держав Західної Африки (ЕКОВАС), засноване в 1975 р. Членами ЕКОВАС є: Бенін, Буркіна-Фасо, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Бісау, Кот-д'Івуар, Кабо-Верде, Ліберія, Малі, Нігер, Нігерія, Сенегал, Сьєрра-Леоне, Того [9]. Цілями організації проголошені: розвиток всебічного економічного співробітництва; мобілізація природних ресурсів; вирівнювання рівнів розвитку країн регіону; поетапне створення протягом 15 років африканського загального ринку; проведення спільної економічної політики, координація планів розвитку держав-членів. Митний і економічний союз Центральної Африки (ЮДЕАК) утворений в результаті підписання угоди про створення організації в 1964 р. у м. Браззавіль (Конго), що набрала чинності 1 січня 1966 р. Країни-члени ЮДЕАК: Габон, Камерун, Конго, ЦАР, Чад,

Екваторіальна Гвінея (із грудня 1983 р.). Цілями ЮДЕАК проголошено: утворення загального ринку шляхом поступового зняття обмежень у взаємній торгівлі; узгодження економічних програм; уніфікація податкових систем; будівництво спільних підприємств; фінансова взаємодопомога і створення пільгових митних умов для країн-членів, що не мають виходу до моря (Чад, ЦАР) [1].

Найбільшим інтеграційним угрупованням із досить високим рівнем ефективності функціонування, яке створене регіональним торговим партнером в сучасній економіці, є Північноамериканська асоціація вільної торгівлі – НАФТА, яка розпочала свою діяльність із 1 січня 1994 року. Сюди входять такі країни, як США, Канада, Мексика. На сучасному етапі розвитку НАФТА відбувається поступова ліквідація тарифних бар'єрів. Створюються умови для вільного руху не тільки товарів, але й послуг, капіталів, професійно підготовленої робочої сили, здійснення без перешкод прямого іноземного інвестування. У рамках НАФТА передбачені заходи для лібералізації руху товарів, послуг і капіталів через кордони, що розділяють три країни. Майже всі торгові й інвестиційні бар'єри повинні бути зняті протягом наступних 5 років. Створюються умови для прийняття цими трьома країнами аналогічних законів у галузі охорони навколишнього середовища, а також трудового законодавства. Між США і Канадою такі міри вже здійснені, і тепер мова йде про прийняття їх Мексикою [1].

Набуває чинності інтеграція в Латинській Америці. Одним з інтеграційних угруповань є Латиноамериканська асоціація інтеграції (ГАВКІТ) – торгово-економічна організація, створена в 1981 р. за договором «Монтевідео-80» замість Латиноамериканської асоціації вільної торгівлі (ЛАСТ), що діяла з 1961 р. Учасниками ГАВКІТ є: Аргентина, Болівія, Бразилія, Венесуела, Колумбія, Мексика, Парагвай, Перу, Уругвай, Чилі, Еквадор [1]. Більш впливовою і відомою є організація «МЕРКОСУР». «МЕРКОСУР» – зона вільної торгівлі, що виникла в 1995 р. як союз країн Латинської Америки – Аргентини, Федеративної Республіки Бразилія, Республіки Парагвай, Східна Республіка Уругвай, Боліваріанська Республіка Венесуели та Багатонаціональної Держави Болівії [10].

У серпні 2010 року на 39-й зустрічі на вищому рівні МЕРКОСУР був затверджений загальний Митний кодекс, який повинен завершити формування Митного союзу в рамках МЕРКОСУР [14].

Також важливо згадати і про ВЕФ. Всесвітній економічний форум (ВЕФ) – міжнародна неурядова організація, штаб-квартира якої розташована в передмісті Женеви. Засновник і незмінний керівник ВЕФ – професор зі Швейцарії Клаус Шваб. За його ініціативою в 1971 році був проведений перший симпозиум, щоб обговорити перспективи світової економіки і виробити спільну стратегію. Тоді він називався Європейський форум менеджменту,

і тільки в 1987 році він отримав свою нинішню назву – Всесвітній економічний форум. Членами ВЕФ є близько 1000 великих компаній і організацій з різних країн світу. Щорічна зустріч під егідою Форуму проводиться в Давосі наприкінці січня – початку лютого. За традицією тут, в неформальній обстановці, обговорюються ключові питання сучасності, перспективи економічного розвитку, зміцнення стабільності миру і положення в «гарячих точках». Крім давоських нарад, Форум виступає організатором ділових заходів у різних країнах, ініціює економічні та політичні дослідження [7]. У Давосі 25 січня 2014 року завершила свою роботу 44-та сесія Всесвітнього економічного форуму. Традиційно форум відвідали представники більше 100 країн, кількість учасників досягла більше 2,5 тис. осіб. На думку учасників форуму, економіка вже подолала період посткризового відновлення, але вона потребує нових джерел для подальшого зростання. Прогноз на майбутнє оптимістичний при правильному підрахунку ризиків [8].

Давоський форум щорічно публікує рейтинги конкурентоспроможності економік. У 2013–2014 роках на першому місці, як і раніше, залишається Швейцарія, за нею – Сінгапур, Фінляндія і Німеччина. Також до десятки увійшли США, Швеція, Гонконг, Нідерланди, Японія і Велика Британія. Але проблеми розвинених економік змушують сумніватися в тому, що вони будуть лідувати і далі. Європейський Союз поступається тільки США за обсягом зовнішнього боргу [8].

Всесвітній економічний форум в Давосі розглядає не тільки економіку. Виділені й інші проблеми: крім структурного безробіття та колосального розриву в доходах населення – це, звичайно, загрози екологічні: дефіцит прісної води, харчової криза і неможливість контролювати зміну клімату, яка, на думку вчених, призведе до більшої кількості природних катастроф [8].

Висновки. У світі інтеграційні об'єднання є дуже різними за рівнем розвитку; за кількістю країн, що входять до неї; за завданнями, що стоять перед ними. Проаналізувавши найбільш великі та розвинені інтеграційні об'єднання світу, можна сказати, що найуспішнішими з них є ЄС, НАФТА, АСЕАН, АТЕС, МЕРКОСУР. Найбільш розвиненим інтеграційним об'єднанням серед вищевказаних є ЄС, бо у ЄС на цей час є економічним союзом. Інші ж включають в себе багато країн. У деякі угруповання входять найрозвиненіші та найбільші країни світу за площею та кількістю населення. Вони, в свою чергу, співпрацюють з країнами світу, що розвиваються. Ці інтеграційні об'єднання здебільшого займаються економічними та торговельними питаннями. Стосовно інших інтеграційних угруповань, то наприклад, інтеграційні угруповання країн СНД не є такими успішними, вони наразі починають розвиватися та намагаються інтегруватися більш глибоко. Розглядаючи інтеграцій-

ні об'єднання Африки, можна сказати, що вони поки що розвиваються та не є такими успішними, як ЄС, НАФТА, АСЕАН, АТЕС та МЕРКОСУР. Важливою міжнародною неурядовою організацією

є ВЕФ, що проводиться у Давосі, де обговорюються економічні, соціальні та ін. проблеми світу. У 2014 році були зроблені важливі висновки щодо світової економіки та змін у світі.

Науковий керівник – к.е.н., проф. В. І. Сідоров

Література

1. Передерій О. С. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / О. С. Передерій. – К. : Знання, 2008. – 264 с.
2. Солонінко К. С. Міжнародна економіка : навч. посіб. / К. С. Солонінко. – К. : Коңдор, 2008. – 380 с.
3. Шерьязданова К. Г. Современные интеграционные процессы : учеб. пособ. / К. Г. Шерьязданова. – Астана: Академия гос. упр. при Президенте РК, 2010. – 107 с.
4. Школа І. М. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. І. М. Школа. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Чернівці, Книги – ХХІ 2007. – 544 с.
5. Голиков А. П. Мировое хозяйство и международные экономические отношения : учеб. пособ. / под ред. А. П. Голикова и др. – Симферополь, СОНАТ, 2003. – 432 с.
6. Єдиний портал зовнішньоекономічної інформації при Міністерстві економічного розвитку Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ved.gov.ru>
7. Інтернет-телебачення Китаю у Російській Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://russian.cctv.com/>
8. Інформаційне агентство UzReport [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.uzreport.uz/>
9. Офіційний сайт інтеграційного угруповання ЕКОВАС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ecowas.int/>
10. Офіційний сайт інтеграційного угруповання МЕРКОСУР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mercosur.int/t_generic.jsp?contentid=3862&site=1&channel=secretaria&seccion=3
11. Офіційний сайт президента Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kremlin.ru>
12. Офіційний сайт СНД [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cis.minsk.by/>
13. Офіційний сайт ОДКБ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.odkb-csto.org/>
14. Портал країн Латинської Америки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.buenolatina.ru/articles.php>